

*Dofinansowano ze środków Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa
Kulturowego za Granicą „Polonika”.
„Polskie dziedzictwo kulturowe za granicą - wolontariat 2019”*

Krzywe Jezioro

Krzywe Jezioro, miejscowość posiadająca prawa miejskie od 1970 r, licząca ok. 12 tys. mieszkańców, położona przy szosie Kijów-Odessa, ok. 200 km na północ od niej, w obwodzie mikołajewskim, na południowo-wschodnim Podolu. Na pierwszy rzut oka nic nie wskazuje na jego głęboko - historyczną przeszłość. Powstało w 1762 roku nad rzeką Kodymą, na pograniczu tureckim. Należało do tzw. Klucza sawrańskiego, który był własnością Stanisława Lubomirskiego herbu Sieniawa, do którego należały ogromne tereny na Ukrainie. Krzywe Jezioro, swoją przynależność do Polski utraciło w wyniku II rozbioru i znalazło się na terenie Rosji.

Lubomirski był właścicielem największej obszarom fortuny, jaka kiedykolwiek w Polsce znajdowała się w prywatnych rękach. Bardzo dbał o rozwój życia gospodarczego w swoich dobrach. Dla podniesienia handlu i rzemiosła ściągał do swych miast Żydów i dawał im liczne przywileje; zakładał cechy rzemieślnicze. Budował rzymsko-, greko- i ormiańskokatolickie kościoły oraz prawosławne cerkwie. I pewnie dlatego Krzywe Jezioro miało podobny charakter.

Jednak nie jemu miasto zawdzięcza swój kościół parafialny, pw. św. Ludwika. W 1819 roku (inna wersja podaje lata 1807-1809) wybudował go Ludwik Szolajski i to pewnie dlatego patronem świątyni zostaje św. Ludwik. Szolajski nie tylko funduje kościół, ale dba również o jego przyszłość. W swym testamentie zapisuje mu 800 zł oraz 2000 zł rocznego dochodu z majątku. Warto też nadmienić, że okoliczni włościanie otrzymują 70.000 tys. zł i daruje im wszelkie długi.

W 1862 roku, administrator kościoła, ksiądz Siemienko, robi opis i spis inwentaryzacyjny kościoła. Jest to jedyny dokument na podstawie którego można odtworzyć widok kościoła, gdyż nie zachowały się (?) żadne ryciny, ilustracje, itp. materiały informujące o wyglądzie i zasobności świątyni wraz z przyległościami.

Spis wizytowy Rzymskokatolickiego Kościoła Parafialnego
w Krzywym Jeziorze w 1862 r.

Rzymskokatolicka Cerkiew Parafialna V klasy znajduje się w Krzywym Jeziorze, w 5 Stanie powiatu bałckiego w Guberni Podolskiej.

Wybudowana w 1819 r. dla parafian wyznania rzymskokatolickiego przez właściciela ziemskiego Ludwika Szolajskiego. Długość cerkwi wynosi 8 sążni, szerokość 3 sążnie i 4/5 arszyna, wewnątrz nie występuje obszar poniżej kaplicy, oprócz zakrystii i spiżarni. Cerkiew została wzniesiona na kamiennej podstawie z żelaznej pomalowanej blachy, na niej żelazny krzyż. Drzwi centralne od zachodu, inne drzwi boczne po prawej stronie do wejścia na zakrystię, trzecie – z zakrystii po lewej stronie cerkwi do spiżarni. Od strony drzwi centralnych cztery kolumny podpierają mały drewniany balkon pomalowany farbą olejną, przy wejściu do cerkwi zaskiek z którego wiodą schody do chóru, gdzie znajdują się organy o sześciu głosach, dużych okien 6, mniejszych – 3.

Trzy stoły ofiarne.

Duży stół ofiarny kamienny na którym cyborium dla przechowywania tajemnic Chrystusowych wykonane misternie z drewna w półokręgu w 12 kolumnach pomalowane pozłotą, w dużym ołtarzu znajduje się ikona Matki Bożej ze Zbawicielem na rękach w pozłacanych drewnianych ramach, nad nią na suficie obraz Matki Bożej otoczonej Aniołami i aureolą, po obu stronach dużego stołu ofiarnego na Prezbiterium wiszą ikony Zbawiciela na Krzyżu i Świętej Marii Magdaleny dużej wielkości w wyzlaczanych ramach, także po obu stronach dużego stołu ofiarnego na bocznych ścianach nieduże ikony w wyzlaczanych ramach przedstawiające, jedna – Zbawiciela z Krzyżem, a inna – Świętego Franciszka Serafickiego.

Drugi Stół ofiarny po lewej stronie cerkwi także kamienny, nad którym znajduje się Ikona Świętego Antoniego Padewskiego w pozłacanych ramach, w tym ołtarzu dwie półkolumny pod mozaikę podpierają wyzlacane kapitele, na których wznosi się w aureoli czara z kłosami winogron i misternie ozdobiona przez rzeźbiarza kłosami pszenicy.

Trzeci stół ofiarny także kamienny, nad którym w wyzlaczanych ramach Ikona Świętego Ludwika, ściany cerkwi ozdobione Ikonami w pozłacanych drewnianych ramach Świętego Iwana Niepomucena i Świętego Antonia Pustynnika. Na górze tego stołu ofiarnego w aureoli obraz Przeprowadzeń. Ławek po obu stronach 14. Konfesjonały dla wysłuchania Spowiedzi dwa, nad nimi ikony w wyzlaczanych ramach, z jednej strony Święty Mikołaj, z innej strony – Święta Barbara. Po lewej stronie cerkwi pod ścianą Ambona, wspaniale

zaadaptowana sztuką rzeźbiarza i częściowo wyłożona. W tych trzech stołach ofiarnych na Prezbiterium, które oddziela od kościoła żelazna siatka do ścian przymocowana, z aksamitnym analojem koloru ciemnego czerwonego.

Cerkiew otoczona drewnianym ogrodzeniem, przy którym z jednej strony przy bramie wybudowana spiżarnia z desek, pokryta żelazem i pomalowana farbą olejną, z drugiej strony bramy naprzeciwko spiżarni znajduje się dzwonnica z pięcioma dzwonami, na czterech drewnianych filarach pod dachem, pokryta żelazem i pomalowana farbą olejną, otoczona deskami.

Rzeczy srebrne

Kielich z patyną i naczyniem do przechowywania komunii świętej podczas odwiedzania chorych, połączane, przechowywane w specjalnej skrzyni – 3 szt.

Kielich średniej wielkości z patyną – 2 szt.

Kielich nieduży z patyną – 2 szt.

Kielich niskiej próby z patyną, zniszczona i nienadająca się do użytku – 1 szt.

Taca nieduża na Ampułki niskiej próby – 1 szt.

Ampułki lub naczynia na wino i wodę podczas Liturgii – 4 szt.

Krzyż z połączonym korpusem na stół ofiarny Świętego Ludwika – 1 szt.

Krzyż takiej samej wielkości, inny, zniszczony – 1 szt.

Wotum różnej wielkości w większości niskiej próby – 80 szt.

Kropidło nieduże – 1 szt.

Srebro warszawskie

Znicz na łańcuszku w Prezbiterium – 1 szt.

Naczynie lub puszka z przykrywką – 1 szt.

Kadzielnica – 1 szt.

Wyroby z brązu i metalu.

Kalendarz duży pośrodku kościoła z 10 ciężarami i szklanymi wiszącymi kiściami – 1 szt.

Krzyż do obchodu z połączonym korpusem – 1 szt.

Naczynie na wodę święconą – 1 szt.

Granitowe lichtarze na dużym stole ofiarnym – 6 szt.

Lichtarze takiej wielkości gładkie na stół ofiarny Świętego Antonia – 4 szt.

Lichtarze stare gładkie nieużywane już w Służbie Bożej – 10 szt.

Lichtarze średniej wielkości na stół ofiarny – 6 szt.

Również kilka mniejszych lichtarzy – 8 szt.

Jeszcze mniejsze lichtarze – 8 szt.

Puszka lub skrzynia do przechowywania hostii niekonsekrowanych – 1 szt.

Krzyż z pozłacanym korpusem na stół ofiarny Świętego Antonia – 1 szt.

Krzyż trochę mniejszy z pozłacanym korpusem na duży stół ofiarny – 1 szt.

Postument z naczyniem na Wodę Święconą przy drzwiach kościoła – 1 szt.

Stoliki nieduże okrągłe politurowane – 2 szt.

Stół w spiżarni prosty – 1 szt.

Inne rzeczy, takie jak drewniane, żelazne, szklane, miedziane i mało znaczące i nie używane nie znajdują się w tym opisie.

Rzeczy w wikariacie

Stolik osinowy kwadratowy pod politurą – 1 szt.

Krzesła z materacami i pokryciem – 3 szt.

Łóżko sosnowe z materacem słomianym – 1 szt.

Sofa z materacem i pokryciem – 2 szt.

Stolik okrągły czarny sosnowy – 1 szt.

Sosnowe proste ławki na ganku – 2 szt.

Ornaty

Ornaty białe i różnokolorowe – 11 szt.

Ornaty czerwone – 5 szt.

Ornaty fioletowe – 2 szt.

Ornaty czarne – 4 szt.

Ornaty zielone stare – 2 szt.

Kapa biała nowa – 1 szt.

Kapy białe stare – 3 szt.

Kapa koloru czerwonego – 1 szt.

Kapa koloru fioletowego – 2 szt.

Kapy czarne – 4 szt.

Alby nowe – 9 szt.

Alby stare – 10 szt.

Alby stare – 10 szt.

Nakrycia na stoły ofiarne lub obrusy różnego rodzaju i stare i nowe – 44 szt.

Komże – 26 szt.
Welony w większości stare – 18 szt.
Korporały – 23 szt.
Puryfikaterz – 60 szt.
Poduszki – 10 szt.
Dywany różnego rodzaju i koloru – 12 szt.
Granatowe sukno do przykrycia stopni stołu ofiarnego – 1 szt.
Baldachim – 1 szt.

Miedź czerwona

Kielich lub miedziana puszka do przechowywania komunii świętej wewnątrz stara i nienadająca się do użytku – 1 szt.
Naczynie do wody święconej – 1 szt.

Miedź żółta

Monstrancja pozłacana – 2 szt.
Pokrywa z krzyżem pozłacana – 1 szt.

Rzeczy ołowiane

Baza do ochrony poświęconej wody – 1 szt.

Rzeczy blaszane

Puszka podobna do kielicha do przechowywania komunikantów niekonsekwentnych – 1 szt.

Rzeczy drewniane

Chrzcielnica z ładną ozdobą rzeźby w niej waza z żółtej miedzi posrebrzana z wodą Święconą do Chrztu - 2 szt.
Lichtarze posrebrzane i pozłacane – 12 szt.
Baldachim – 1 szt.
Chorągwie nowe – 12 szt.
Chorągwie stare – 8 szt.
Zegary w zakrystii w drewnianej skrzynce – 1 szt.
Sofa osinowa w zakrystii – 1 szt.
Taboret okrągły – 1 szt.

Analoj politurowany na czarno – 1 szt.

Komoda pod politurą z 9 szufladami w zakrystii do przechowywania narzędzi kościelnych – 1 szt.

Lichtarze pomalowane olejną czarną farbą do Katafalku – 28 szt.

Komoda z 3 szufladami w rodzaju szafy z 5 szufladami w spiżarni – 2 szt.

Katafalk o 4 stopniach ze wszystkimi narzędziami – 5 szt.

Księgi metryczne Kościoła Parafialnego w Krzywym Jeziorze

Chrzty	od 1807 do 1820 r. – 1 szt.
	od 1820 do 1827 r. – 1 szt.
	od 1827 do 1831 r. – 1 szt.
	od 1831 do 1838 r. – 1 szt.
	od 1838 do 1848 r. – 1 szt.
	od 1848 do 1857 r. – 1 szt.
	od 1857 jeszcze nieukończona – 1 szt.
Zaślubiny	od 1807 do 1816 r. – 1 szt.
	od 1816 do 1824 r. – 1 szt.
	od 1824 do 1827 r. – 1 szt.
	od 1827 do 1844 r. – 1 szt.
	od 1844 do 1860 r. – 1 szt.
	od 1860 jeszcze nieukończona – 1 szt.
Zgony	od 1807 do 1827 r. – 1 szt.
	od 1827 do 1840 r. – 1 szt.
	od 1840 do 1853 r. – 1 szt.
	od 1853 jeszcze nieukończona – 1 szt.

Księgi metryczne dawnego Kościoła Sawrańskiego

Chrzty	od 1807 do 1827 r. – 1 szt.
	od 1827 do 1837 r. – 1 szt.
	od 1837 do 1848 r. – 1 szt.
Zaślubiny	od 1807 do 1824 r. – 1 szt.
	od 1824 do 1827 r. – 1 szt.
	od 1827 do 1848 r. – 1 szt.

Zgony od 1807 do 1827 r. – 1 szt.
 od 1827 do 1848 r. – 1 szt.

Księgi egzaminów przedmażeńskich lub Obrazów Kościoła w Krzywym Jeziorze od 1827 do 1836, od 1836 do 1840, od 1840 do 1860, od 1860 do czasu obecnego jeszcze nie ukończona, razem – 4 szt.

Księgi zapowiedzi przedślubnych od 1815 do 1840 – 1 szt., od 1840 do 1851 – 1 szt., od 1851 jeszcze nie ukończona – 1 szt.

Księga przychodów kościelnego koła od 1807 do 1826 i od 1826 do czasu obecnego jeszcze nieukończona – 2 szt.

Księgi wydatków pieniędzy kościelnych pochodzących z ofiar od 1807 do 1832 i od 1832 do czasu obecnego – 2 szt.

Księga obligacji od 1815 do czasu obecnego – 1 szt.

Księgi czynności pisanych i drukowanych – 10 szt.

Księgi od 1820 do czasu obecnego – 5 szt.

Cerkiew w Krzywym Jeziorze na wschodzie i południu sąsiaduje z Gubernią Chersońską w odległości kilku wiorst, a północy z parafią Gołowaniewską, odległość 30 wiorst, na zachodzie z parafią Bałką na 25 wiorst. Od miasta Bałt znajduje się w odległości 53 wiorst, a od miasta Kamień Podolski na 320 wiorst.

Administratorem tej cerkwi ksiądz Franz Senienko nauki duchowne pobierał w Seminarium Diecezjalnym w Kamieniu.

Przy obsłudze cerkwi służy trzech pracowników:

- organista włościanin Fiodor Baszkowski, zakrystian włościanin Klementij Jagielskij i dzwonnik były żołnierz Andriej Murawskij – osoby wyznania rzymskokatolickiego.

W parafii w Krzywym Jeziorze 2013 osób obu płci jest wyznania rzymskokatolickiego, ich rejestr sporządzono i przechowuje się w kościele. W parafii nie ma kaplic. Księgi metryczne prowadzi się od 1807 roku, księga z rozporządzeniami wyższego kierownictwa przechowuje się w bezpiecznym miejscu w domu administratora/

W niedalekiej odległości od kościoła znajduje się dom administratora z pięcioma pokojami i spiżarnią, przy nim kuchnia, stodoła i stajnia, piwnica, ogród i ogród warzywny, wszystkie budynki oprócz kuchni i piwnicy, które są ziemiankami, są pokryte częściowo sitowiem a częściowo słomą. Miejsce zajęte wymienionymi budynkami, od strony północy i wschodu otoczone drewnianym ogrodzeniem, od zachodniej i południowej okopane rowem.

Kilka sążni dalej za ogrodem probostwa od południowej strony znajduje się dom organisty z dwoma pokojami i kuchnią pod dachem z sitowia, ale cały pobudowany jeszcze w 1805 roku przez Śp. Ludwika Szolajskiego jest w złym stanie i nie jest wygodny do zamieszkiwania do starości.

W odległości 200 sążni od kościoła w sąsiedztwie cmentarza znajduje się dom pokryty sitowiem z dwoma pokojami, kuchnią, spiżarnią i stodołą, wybudowane w 1854 roku dla Wikariusz przez byłego opata tego kościoła księdza Wnorowskiego. Budynki są otoczone drewnianym ogrodzeniem. Niedaleko od tego domu przy bramie cmentarza wybudowano chatę ze słomianym dachem dla dzwonnika lub stróża kościelnego.

Przychody i wydatki	srebrem	
	rubli	kopiejek
Pensje duchownych kościoła	230	-
Wydatki		
Na utrzymanie Dekana	11	50
Administradora kościoła	60	-
Organisty	40	-
Zakrystiana	30	-
Dzwonnika i stróża kościoła	24	-
Na obowiązki domowe administratora, na utrzymanie koni do wyjazdów w celach parafialnych, na stangreta i na powóz	64	50
Razem:	230	-

Porządek nabożeństw

We wszystkie niedziele i dni świąteczne o godzinie 9 rano odbywa się poranna Msza Święta, po zakończeniu której organista gra na organach i śpiewa tak zwane Godzinki, następnie jeśli znajduje się drugi ksiądz lub wikariusz następuje mała liturgia, na koniec w pół do 11 duchowny śpiewa suplikacje, po których odbywa się duża liturgia (Summa), podczas której w niedzielne i świąteczne dni następuje kazanie. Zawsze po zakończeniu liturgii odbywa się modlitwa za Księcia Imperatora i całą rodzinę.

Zgodnie z obowiązkiem wcześniej odbywały się cztery Liturgie w tygodniu i cztery nabożeństwa żałobne w roku za spokój zmarłego fundatora kościoła. Teraz odprawiane jest tylko jedno nabożeństwo żałobne w roku zgodnie z decyzją Ekscelencji Episkopu

Kamienieckiego, ponieważ pieniądze na te nabożeństwa określone przez zmarłego fundatora Ludwika Szołajskiego zostały wykorzystane przez rządzących na inne potrzeby.

Bractw w tej parafii żadnych nie było i obecnie nie ma.

Administrator Kościoła w Krzywym Jeziorze

Ksiądz Senienko

Kościół św. Ludwika funkcjonuje do roku 1935, kiedy to 2 lipca zostaje zamknięty i oddany na potrzeby kulturalne. Wejście armii hitlerowskiej na teren Rosji i rozpoczęcie działań wojennych na jej terenie sprawia, że w latach 1941-1945, parafianie mogą z niego ponownie korzystać i modlić się o zwycięskie zakończenie wojny. Niestety, zaraz potem, prawie na 50 lat kościół zmienia swoje przeznaczenie. Powstaje tu kino, sala taneczna, sportowa, klub, biblioteka, a do pierwotnej bryły kościoła dobudowywane są nowe pomieszczenia, totalnie zmieniające jego architekturę. Dopiero w 1993 roku, parafianie z Krzywego Jeziora wraz ze swoim duszpasterzem, ks. Ryszardem Czajką, odzyskują świątynię. Jednakże budynek w niczym nie przypomina kościoła. Wtedy zaczyna się trwający do dnia dzisiejszego proces mający na celu zabezpieczenie i wyremontowanie tego, co zostało zachowane w celu przywrócenia jej poprzedniej funkcji i nadania właściwego znaczenia.

Kościół parafialny w Krzywym Jeziorze, pw. św. Ludwika, widok obecny.

Okolo kilometra od kościoła znajduje się nieogrodzony cmentarz, na planie prostokąta, o powierzchni 0,75 hektara. Lata zaniedbań i brak gospodarza w ciągu 4 lat (2010-2014), sprawiły, że kontrolę nad nim przejęła niczym nieokiełniana przyroda. W gęszczu dzikiego bzu, akacji, traw i chwastów, tylko czasami dostrzec można pojedyncze krzyże i znaleźć nagrobki świadczące o jego wcześniejszej świetności oraz randze pochowanych osób. Obok siebie leżą właściciele ziemscy, ofiary wielkiego głodu na Ukrainie, dzieci i dziadkowie, całe rodziny, znane z nazwiska i morze ludzi nieznanego, których bezimiennym grobom wyrzuszają powierzchnię całego cmentarza.

Cmentarz, podobnie jak kościół, wymaga ogromnej pracy. Aby dokonać jego inwentaryzacji, należy usunąć panoszące się na jego całej powierzchni zarośla, co jest niemałym wyzwaniem. Po usunięciu ich pierwszych metrów, widać popaloną niczym muldy ziemię. To resztki zapadniętych grobów bez oznaczeń. Brak tu jakichkolwiek ścieżek czy alejek, mogących uporządkować teren. Krzyże i nagrobki wykonane z kamienia, metalu i drewna - zaniedbane i w dużej części zdewastowane; pochowani tam ludzie byli obrządku rzymskokatolickiego i prawosławnego. Tak jak wcześniej tworzyli koloryt miasta, tak teraz razem spoczywają we wspólnej nekropolii. Cmentarz czynny jest do dziś, ale nie widać szczególnego zainteresowania mieszkańców jego historyczną częścią.

Wśród odsłoniętych w trakcie prac porządkowych nagrobków, jest kilka które zasługują na szczególną uwagę.

Najpiękniejszy i najstarszy z nich, to kamienny nagrobek Władysława Terleckiego (1828-1902). Niestety nie udało się znaleźć informacji na temat właściciela, ale kunszt wykonania monumentu świadczy o zamożności i znaczeniu upamiętnionego zmarłego dla lokalnej społeczności. Na powalonym obecnie postumencie widzimy otwartą księgę ze słowami „Wieczny odpoczynek racz mu dać Panie.” Ale na szczególną uwagę zasługuje pięknie udrapowana w miękkich kaskadach materia z frędzlami, na której spoczywa księga, a jej wykonanie świadczy o wysokim kunszcie warsztatu, z którego wyszedł. Musiało to być kosztowne zamówienie i nie na każdą kieszeń.

Kolejny, to nagrobek zmarłego w 1902 roku, w wieku 64 lat Stanisława Wigury.

Zwykły, kamienny blok, to zapewne cokół na który umieszczony był krzyż lub inna figura. Jego masywna, monumentalna i proporcjonalna bryła dowodzi świadomości twórczej autora, i rozmachu w zagospodarowaniu przestrzeni. Tutaj także można się domyślać, że należał on do kogoś mogącego zapłacić za taki rozmach, choć w prostej formie.

Następna jest przemieszczająca się po powierzchni, częściowo zapadnięta w dziurę w ziemi granitowa płyta, upamiętniająca Edwardę z Lofelerów (?) Kraśnicką, zmarłą w 1906 roku.

I w tym przypadku wysoki koszt materiału z którego wykonano płytę świadczy o zamożności i wysokiej pozycji w hierarchii społecznej pochowanej osoby. Natomiast jej nazwisko rozwiewa wszelkie wątpliwości.

Z tego samego domu wywodzi się właścicielka ostatniej z interesujących nas mogił, a należąca do Lucyny z Kraśnickich Rotkiewicz (1828-1902).

W tym przypadku, można napisać nieco więcej. Lucyna Kraśnicka – Rotkiewicz była właścicielką ziemską i miała posiadłość z dworkiem, pięknym parkiem i stawem, we wsi Куря'a'i Lozy (Kurze łyży?), ok. 20 km od Krzywego Jeziora. Szczęśliwie, wszystko się zachowało, choć w nie najlepszej kondycji. Można tam pojechać i wszystko obejrzeć, wyobrazić sobie i podziwiać rozmach z jakim wykonano całe założenie, choć zaniedbania w chwili obecnej są ogromne.

Dworek i park Lucyny z Karśnickich Rotkiewicz.

Podobnie ma się sprawa z jej miejscem pochówku. Na cmentarzu zachował ponad 2 metrowy, żeliwny cokół na kamiennej podmurówce, na którym znajdowała się figura Matki Boskiej. Wiadomo, że była to figura przywieziona z Włoch, podobno ponad rok trwał jej transport i że w latach 60-tych XX wieku, stała jeszcze na miejscu. Co się z nią stało, gdzie się znajduje w chwili obecnej – nikt nie wie. Niestety, nie ma żadnego zdjęcia, rysunku, reprodukcji, ilustracji, przedstawiającej rzeźbę. Niemniej jednak, pamiętając o jej pochodzeniu i patrząc na jej podstawę, musiała być piękna i duża, ok. 3-4 metrów. Wielka to strata dla historii Krzywego Jeziora, dla jego zbioru zabytków, dla turystów odwiedzających to miejsce. Można sobie jedynie wyobrazić, że dominowała nad całym cmentarzem, umieszczona mniej więcej w jego sercu, w centralnym miejscu. To w jej pobliżu znajdują się pozostałe „Pańskie” groby. I dziwnym zdaje się to, że do tej pory, nie udało się też dotrzeć do miejsca pochówku dobrodzieja i fundatora świątyni w Krzywym Jeziorze, Ludwika Szołajskiego, choć jego przywiązanie do miejsca, troska o kościół i włościan pozwalają przypuszczać, że powinno się ono tutaj znajdować.

Ostatni obiekt warty uwagi, to rzeźba, biust anioła, przypadkowo ułożone na grobie. Nic nie wskazuje na to aby był jego elementarną częścią. Kamienna figura pokryta mchem przedstawia anioła ze spuszczoną głową, z pięknymi lokami i strojnej szacie. Bardzo subtelny i wyrafinowany rysunek, delikatne traktowanie materii sugeruje warsztat kamieniarski o wysokiej klasie. Gdzie pierwotnie był umieszczony, na czyje zamówienie powstał – niestety nie wiadomo.

Prace porządkowe na cmentarzu w Krzywym Jeziorze dopiero się zaczęły. Można przypuszczać, że w następnych latach, kiedy usuwane będą kolejne zarosła naszym oczom ukażą się dalsze groby rządców i właścicieli ziemskich z okolicy. Do tej pory udało się odsłonić dopiero około połowy cmentarza. Miejmy nadzieję, że dalej też znajduje się więcej ciekawych obiektów z punktu widzenia historii i sztuki.

Opracowanie: Marzena Drzewińska i ks. Mirosław Wąsiewicz

1. *Internetowy Polski Słownik Biograficzny.* <https://www.ipsb.nina.gov.pl>
2. *Katalog parafii, kościołów i duchowieństwa metropolii mohylewskiej w Rosji.* <https://podkowa.mikomi.pl>
3. *Wikipedia, domena publiczna*
4. *Dokumentacja i informacje przekazane przez proboszcza ks. Mirosława Wąsiewicza.*

